

ooperis jäänud iseendaks. Tema ei huvitanud kunagi ajaloolised kroonikad ega udulest müstilised sümboldraamad, ei kostümeeritud kontserdid ega modernistlikud ekstravagantsused. Puccini armastas kirjutada sellest, mida ta ise oli näinud, tundnud ja üle elanud. Tema kangelasteks on alati täisverelised inimesed oma rõõmude ja murede, võitude ja kaotustega.

Iga Puccini ooper veenab meid selles, et ta oli eelkõige tugev dramaturg, haruldase lavanärviga helilooja. On ta ju ise kirjutanud: «Kui mul ei

kaalipäraselt temperamentne, elavast inimtundest kantud lüüriline kantileen.

Etendust juhatab musikaalselt, kindlakäeliselt ja nõudliku täpsusega dirigent V. Järvi. Eriti viimastel etendustel on orkester kõlanud mahlakalt ja värvirikalt; tavalisest «ooperiorkestrist» märksa suurem koosseis hakkab järjest rohkem saavutama vajalikku kõlalist tasakaalu ja kompaktsust. Hoolikas ja täpne on olnud ka lauljate ettevalmistus kontsertmeister T. Koha ja dirigendi poolt. Rõõm oli kuulda-näha, kui-

osavalt Samina, hika, kui damelise ma a röö toimeka k Ooperi on kõige G. Tale Pisut vajast külje de laulmi aga, et C natuurile säärased gevoid ki jud. Para kohal me

Vähemtuntud ooperi uus

G. PUCCINI «TÜTARLAPS KULDSEST LÄÄNEST» «ESTONIA» LA

val on see ooper suhteliselt harvemini teatrite mängukavas. Ja enamik muusika-ajalugusid ning teatmeteoseid läheb sellest ooperist nagu mööda.

Nüüd on ooper laval ja igaüks võib ise veenduda selle teose puudustes ja tugevates külgedes.

Saalis istudes saabki selgeks, et see ooper on Puccini loomingus nagu ülemineku-teos: pole enam «Boheemi» või «Tosca» kaunikõlalisi aariaid, vokaalne väljendusviis on muutunud retsitatiivsemaks, orkestri osatähtsus märgatavalt tõusnud. Ent pole ka veel saavutatud Puccini viimasele ooperile «Turandot» iseloomuliku väljenduse ekspressiivsust ja seejuures haruldaselt peent viimistlust.

Need muutused puudutavad aga eeskätt väljendusviisi, helilooja stiililist arengut. Põhiliselt on Puccini ka selles

õnnestu enda ees selgesti näha... lava, siis ma ei kirjuta, ma ei saa kirjutada mitte ainsatki nooti.» Ooperit «Tütarlaps kuldsest läänest» kirjutades oli Puccinil kahtlemata silme ees ameerika kirjaniku D. Belasco näidend, mida ta Ameerikas viibides nägi. Selle lihtsad kangelased ja sündmustiku terav dramatism sütitasid heliloojat ja innustasid muusikat looma.

Puccini muusika kõlab alati vabalt ja sundimatult, see voolab nagu iseenesest. Ei tule nagu meeldegi, et Puccini oli tugev ja visa töömees, kes oma teosteks materjali kogudes või sellest juba partituuri kirjutades palju vaeva nägi ja väga hoolikalt kõike viimistles. Kuigi ka ooperis «Tütarlaps kuldsest läänest» jäi ta iseendaks, eeskätt itaalia ooperikomponistiks, kõlab selles paljud, mis iseloomustab just tegevuskoha lokaalset koloriiti. Selleks uuris ta põhjalikult ameerika muusikalist folkloori, mida ta ooperis meisterlikult on rändandanud (pimeda rändmuusiku laul, koori-episoodid, mitmed tantsurütmid jm.). Peamiseks väljendusvahendiks on ka selles ooperis jääv vokaalne meloodia — lai,

võrd kindlalt isegi väheste kogemustega solistid oma partiidid valitsevad.

Jälle kord aga peab kurbussega märkima «Estonia» ooperietenduste vana viga — suurt kõlajõudu nõudvates kulminatsioonides kipuvad lauljate hääled sootuks ära kaduma. Millal ometi kord saab ümberehitusega parandada «Estonia» teatri lava akustilisi omadusi?

On väljendatud mõtet, et Puccini oopereid on suhteliselt lihtne lavastada, kuna «need mängivad ennast ise». Selles väites on oma kaheldamatu tõetera. Sündmustiku loogiline ja dramaturgiliselt põhjendatud areng, tegelaskujude terviklikkus ning lavaliste situatsioonide dramaatilisus ütlevad nagu ise ette õige lahenduse. Pealegi on Puccini partituurid varustatud ohtrate autoripoolsete remarkidega, mis annavad lavastajale ja osatäitjale väga konkreetseid näpunäiteid.

Lavastaja P. Mägi on õigesti mõistnud teose ja tegelaskujude olemust, on tabanud olustikku ja sellest väljakasvavat tegevusjoont. Meeldiva orgaanilise lihtsusega on pandud elama kullakaevurite mitmepalgeline ja kirju rühm. Eriti meelde jäävalt tõusevad teiste hulgast esile L. Soone

terlikku «Toscas».

Rõõmsalt rask, ke on oieti ooperiroll. mitse teda alguses, te kõlaline h ja saalitäi gemuste kahtlemata fraseerimaa likke hääle Rohkem i temalt mä K. Karask näitleja k terkujusid paljud hää taja jaoks praegu m Johnsoni ü vast röövi mastuse m inimeseks.

Kõige p antud lava keda keh vand ja Külvandi num ja kü mõjub tem tus eriti v soo kehas tütarlapsel isegi nagu ma loodud meses vaat tori kava

Veel aastapäevad tagasi oli nii publikul kui ka kriitikal põhjust üsna tõsiselt nuriseda RAT «Estonia» töö üle. Repertuaariplani juhuslikkus ja enesekindamine, kunstiliste eesmärkide ebaselgus, etenduste üsna kõikuv tase, noorte lavajõudude vähene rakendamise ja muudki põhjused viisid selleni, et teatrikülastaja oli nagu kaotanud usalduse teatri vastu. Saalid olid tühjad, sest laval oli vähe uut, värsket ja tänapäeva nõudlikku vaatajat erutavat.

Väga mitmes mõttes on just käesolev hooaeg olnud teatri töös murranguline. Mitu huvitavat lavastust ja veel huvitavamad tulevikukavatsused, rida kunstilisi õnnestumi-

si mitme lavakunstniku loomingu, julgelt ja enesekindlalt kõlama hakanud noorte hääle teatris — kõik see kõneleb värsketest tuuldest, mis seiskunud õhkkonna on otseselt laiali puhunud. Ja uue ning uudse otsingud on teatrisse toonud ka rohkem vaatatajaid. Teatri jooksvas mängukavas on praegu mitu lavastust, millele on üsna raske piletit muretseda, sest soovijaid on rohkem, kui saal mahutada jõuab.

Üks säärasest etendustest on ka hiljuti lavale jõudnud G. Puccini ooper «Tütarlaps kuldsest läänest». Puccini teiste tunnustatud ooperite («Boheem», «Tosca», «Madame Butterfly», «Turandot») kõr-

osavalt. Hbeda valemängija Samina, I. Orav karmi, rühika, kuid seejuures soojasüdamelise Sonorana ja E. Eesmaa röömsameelse ja vilkalt toimeka kelnerina.

Ooperi kolmest peaosalisest on kõige terviklikum praegu G. Taleš Jack Rance'i osas. Pisut vajaka jääb vaid vokaalsetest küljest kõrgemate nootide laulmisel. Üldiselt tundub aga, et G. Taleši näitlejanatuurile eriti hästi sobivad säärased võimukad, endas tugevaid kirgi kandvad lavakujud. Paralleelina tahaks siinkohal meenutada tema meis-

theaduse ja helguse võrdkuju selles karmis ja sünges ümbuses. Kumbki omal kombel, aga veenvalt võitlevad mõlemad Minnie'd viimases vaatuses oma armastatu elu eest.

Ent üsna võrdselt kipub see kuju mõlemal osatäitjal «käest ära li-

uslavastus

TONIA» LAVAL

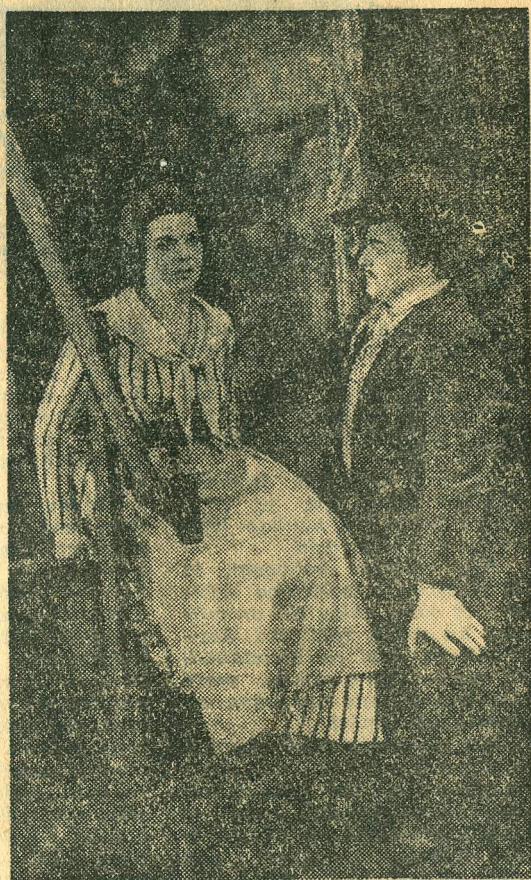
terlikku Scarpiat Puccini «Toscas».

Röömsalt üllatab K. Karask, kellele Dick Johnson on öieti alles kolmas suur ooperiroll. Muusika ei karmitse teda enam niivõrd kui alguses, tema looduslik kaunikõlaline hää heliseb vabalt ja saalitäitvalt. Oskuste ja kogemuste kasvades õpib ta kahtlemata ka ilmekamalt fraseerima, rohkem iseloomulikke häälevarjundeid leidma. Rohkem ilmekust ootaks aga temalt mängulisest küljest: on K. Karask ju diplomeeritud näitleja, kelle toredaid karakterkujusid draamateatri laval paljud hästi mäletavad. Vaataja jaoks ei näita ta aga praegu mitte eriti veenvalt Johnsoni ümbersündi, kes osavast röövlist kõikevõitva armastuse mõjul kasvab ausaks inimeseks.

Kõige problemaatilisem on antud lavastuses Minnie kuju, keda kehastavad A. Külvand ja T. Jaaksoo. A. Külvandi Minnie on elukogenum ja küpsem ning seetõttu mõjub tema traagiline armastus eriti valulisena. T. Jaaksoo kehastab oma kangelast tütarlapselikumana, paiguti isegi nagu arglikuna. Mõlema loodud kuju annab esimeses vaatuses hästi edasi autori kavatsust — kehastada

Stseen lavastusest: Minnie — näitleja Tiina Jaaksoo, Dick Johnson — näitleja Kalju Karask.

H. Saarne foto

bisema» ooperi teises vaatuses. Ilmselt peitub siin viga juba autoris. Puccini on sellesse vaatusse kinoliik-kaleidoskoopiliselt kuhjanud liiga palju sündmusi ja elamusi, mis kõik vägisi kisivad melodraama poole (selle sõna halvemas tähenduses). Uhe vaatuse jooksul läbi elada ja kehastada inimtunnete äärmisi pooluseid on liialt raske ülesanne. Ja kahjuks kipub mõlemal osatäitjal siin kaduma mõdotunne. Kahtlemata on mõlemad selles vaatuses väga siirad. Ent laval jõudu jõuga kujutada ei saa, ise ahastavalt nuttev näitleja jätab vaataja külmaks. Tõeline näitlejameisterlikkus algab sealt, kus näitleja oskab oma ülekeevat tunnet tagasi hoida ja sellele heas mõttes lavalisteatralise väljendusvormi leida. Isikliku elamuse ja el-

musliku kunsti vahel on suur vahe.

Mõlemal osatäitjal on häid eeldusi Minnie kuju lõpuni veenvaks tõlgitsemiseks. Kahju, et lavastaja pole neid suutnud antud ooperi kõige raskemas lõigus küllalt nõudlikult juhendada ja häirivatest libastumistest hoida. Seoses Minnie osaga tahaks veel märkida, et A. Külvand on praegu vokaalises kõrgvormis — nii ilmekat ja väljendusrikast laulu pole temalt nagu varem kuulnud.

Ilmselt tegi teater õige vahiku, kui ta selle Puccini vähetuntud ooperi mängukavva võttis. «Tütarlaps kuldsest läänest» seadis kogu kollektiivi ette uusi ja küllalt kõrgeid nõudeid, mille lahendamisega teater põhiliselt edukalt toime on tulnud.

V. KIVILO